

Notat om høringssvar fra ekstern høring over udkast til bekendtgørelse om tilskud til permanent ekstensivering

Udkast af 14. november 2025 til bekendtgørelse om tilskud til permanent ekstensivering blev sendt i ekstern høring den 19. november 2025 med høringsfrist den 9. december 2025. Dette notat omhandler høringssvar, der ikke stammer fra ministerier eller myndigheder under ministerierne.

Der er modtaget høringssvar fra:

1. Landbrug & Fødevarer, jf. punkt 1
2. Bæredygtigt Landbrug, jf. punkt 2
3. Danmarks Naturfredningsforening, jf. punkt. 3
4. Danske Vandværker, jf. punkt 4
5. Kommunernes Landsforening, jf. punkt 5
6. Finans Danmark, jf. punkt 6
7. Strynø Naturcamping & Øhavets Smakkecenter, jf. punkt 7

Høringssvar	Opfølgning
1. Landbrug & Fødevarer (L&F)	
1.1 Generelle bemærkninger Landbrug & Fødevarer bemærker indledningsvis, at der med delaftale om overgang til ny kvælstofreguleringsmodel lægges op til, at der gives mulighed for at kunne søge permanent ekstensivering i alle kystvandoplande med et kvælstofindsatsbehov, og ikke kun i særligt udfordrede områder og på kulstofrige arealer, som det fremgår af det nuværende høringsmateriale. Udvidelsen af adgangen til ordningen kan give lods ejere uden for de særligt udfordrede områder og akutområder en mulighed, de ellers ikke stod til at få. Det bliver dog vigtigt at sikre, at midlerne i ordningen ikke smøres så tyndt ud, at ansøgninger fra	<i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i> Den udvidelse af ordningen, der følger af delaftale om overgang til ny kvælstofreguleringsmodel vil ikke træde i kraft fra 2026. Dette skyldes af ændringen først skal godkendes af EU-Kommissionen, og derfor først kan træde i kraft fra 2027. I forhold til et kommende krav om loft over græsingstryk vil styrelsen drøfte dette med interessenter på møde i Naturforum i foråret.

<p>særligt udfordrede områder og akutområder ikke kan imødekommes.</p> <p>Det bemærkes, at Landbrug & Fødevarer uformelt har fået oplyst af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (herefter 'styrelsen' eller SGAV), at ændringerne fra aftalen for så vidt angår permanent ekstensivering forventeligt ikke vil kunne blive gennemført til 2026. SGAV oplyser i forlængelse heraf, at hvis ændringerne – mod forventning – skulle gennemføres fra 2026, vil dette forventeligt ikke kræve en fornyet høring af bekendtgørelsen.</p> <p>Efter Landbrug & Fødevarers opfattelse bør ordningen sendes i fornyet høring, hvis reglerne for PE som følge af aftalen om ny kvælstofreguleringsmodel træder i kraft for 2026, da der vil være tale om væsentlige konsekvenser for ansøgerne. I den forbindelse vil Landbrug & Fødevarer også opfordre til, at der allerede nu sættes et arbejde i gang med henblik på at sikre operationelle regler for 2027, fx i relation til et kommende krav om loft på græsningstrykket.</p>	
<p>1.2 Vedr. opfyldelse af GLM 10</p> <p>Landbrug & Fødevarer har ved flere lige siden ordningen blev indført med finansiering fra landdistriktsprogrammet (2014-2020) opfordret til, at omdriftsarealer, der indgår i ordningen, skal kunne anvendes til opfyldelse af GLM10. Landbrug & Fødevarer noterer sig derfor med stor tilfredshed, at styrelsen overfor SEGES Innovation og i udkastet til grundbetalingsvejledningen for 2026, har oplyst, at der er fundet en løsning, hvorpå PE-arealerne kan indgå i opfyldelsen af GLM10.</p> <p>Således oplyser styrelsen i skriftligt svar til SEGES af 18. november 2025, at PE-arealer vil kunne tælle med i opfyldelsen af GLM-kravet såfremt arealerne anmeldes med afgrødekode 310 slåningsbrak. Afgrødekode 310 slåningsbrak er i forvejen et areal, der ifølge CAP-planen kan indgå i opfyldelsen af GLM10. Denne kombination er mulig, fordi forpligtelsesperioden er forskellig, hvorved PE derved rækker ud over forpligtelsen for det brakareal, der indgår i opfyldelsen af GLM10. Hvis et PE-areal anmeldes med afgrødekode 310 og indgår i opfyldelsen af GLM10, kræver dette dog, at begge regler</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Det gælder i 2026 for alle arealer med permanent ekstensivering, dvs. både tilsagn fra 2025 og tilsagn, der søges i 2026, at de i 2026 kan anvendes til opfyldelse af GLM10, forudsat at de er registreret som omdrift, og der ikke afgræsses eller tages slæt, jf. betingelserne for slåningsbrak (FS kode 310). Arealerne kan anvendes til at opfylde kravet, så længe de er registreret som omdrift.</p>

<p>overholdes, dvs. arealet skal i medfør af PE være udtaget, og i medfør af GLM10 må der ikke ske produktion, hvilket også omfatter, at der ikke må foretages afgræsning eller slæt, men arealet skal årligt slås senest den 25. oktober.</p> <p>I grundbetalingsvejledningen står der følgende: ”Derudover kan arealerne med permanent ekstensivering der er registreret som omdrift, indgå i opfyldelsen af GLM10 kravet, hvis arealet registreres som slåningsbrak med afgrødekod 310 og opfylder betingelserne herfor. Derudover kan der udlægges småbiotoper på op til 1 ha på dem til opfyldelse af GLM10. Læs mere om permanent ekstensivering i Vejledning om Permanent ekstensivering.”</p> <p>Landbrug & Fødevarer vil gerne have bekræftet, at det gælder for alle omdriftsarealer med permanent ekstensivering, uanset hvornår der er søgt om permanent ekstensivering (tidligere runde – eller runden som forventes i 2026), og at det gælder både før og efter tilsagnsperiodens udløb.</p> <p>Ovenstående afklaringer er centrale for ordningen, og bør fremgå tydeligt af styrelsens vejledningsmateriale til ordningen.</p>	
<p>1.3 Vedr. kompensation</p> <p>Det er en væsentlig udfordring, at ordningen ikke giver mulighed for værditabskompensation. Ved permanent ekstensivering tinglyses restriktioner, og lodsejer forpligter sig til at indgå i vådområde- eller lavbundsprojekter, hvor kompensationen normalt er højere pga. værditabsmodellen. Hvis lodsejer først vælger permanent ekstensivering, bortfalder muligheden for værditabskompensation. Dette vil væsentligt reducere lodsejernes incitament til at søge ordningen i de områder, hvor kompensations-satsen er lavere end det reelle værditab på arealer. Derfor bør værditabskompensation også være mulig ved permanent ekstensivering.</p> <p>Et alternativ kunne være at anvende en model for kompensation, hvor lodsejere kan modtage differencen mellem værditabsmodel og engangskom-pensation hvis arealet på et senere tidspunkt indgår i et omlægningsprojekt.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>SGAV vil ikke kunne tilføje værditabskompensation som tilskudsmulighed under PE, da det ville forudsætte en konkret vurdering af det enkelte areals markedsverdi. Dette ville væsentligt fordyre ordningen.</p> <p>Hvis der er arealer, hvor der er et udtagningsprojekt i gang eller tæt på at starte, kan lodsejer vurdere, om det foretrækkes at vente og i stedet søge værditabskompensation i selve projektet.</p>

<p>Hvis ingen af ovenstående er mulige, er der et akut behov for, at de faste satser bliver indekseret, så de i højere grad afspejler den aktuelle prisudvikling på landbrugsjord. De satser, der anvendes i ordningen, vil således i stadig mindre grad kunne kompensere lodsejere for deres faktiske værditab, hvilket alt andet lige vil mindske søgningen.</p>	
<p>1.4 Behov for længere referenceperiode</p> <p>Landbrug og Fødevarer ønsker endnu en gang at understrege behovet for, at ansøgere får mulighed for at vælge et referenceår på baggrund af en længere referenceperiode (evt. årrækken fra 2015-2023). Ønsket om en længere referenceperiode udspringer af, at der kan være landbrugere, som har arealer med omdriftsgræs (der løbende bliver omlagt), men hvor omdriftstiden er mere end 5 år. Disse arealer bliver definatorisk til permanent græs efter 5 år, selvom de reelt er omdriftsarealer, og kan derfor kun få en erstatning svarende til permanent græs – og ikke en erstatning svarende til omdriftsarealer. Dette er et særligt stort ønske for økologerne. De var før 2023 ikke omfattet af det grønne krav, der nu svarer til GLM 1 vedr. permanent græs, og derfor har økologerne generelt mange omdriftsgræsmarker, hvor omdriftstiden er længere end 5 år. Det er dermed Landbrug & Fødevarers holdning, at økologerne stilles langt ringere med den nuværende referenceperiode, og at der skal rettes op på dette ved at udvide referenceperioden.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Referenceårene er fastsat for at kunne fastlægge tilskudsniveauet ud fra tidligere arealanvendelse. Ved fastlæggelsen af referenceperiodens længde er der dels lagt vægt på omfanget af arealer, der ville være omfattet af en høj tilskudssats, og dels på administration af ordningen.</p> <p>Det er korrekt, at økologerne ikke har været omfattet af de grønne krav under den forrige reformperiode, hvilket også har omfattet kravet om opretholdelse af permanent græs. Dette har dog ikke noget at gøre med klassificeringen af landbrugsarealerne. Alle landbrugsarealer skal jf. EU-reglerne opdeles i hhv. omdriftsarealer (herunder brak), permanente afgrøder og permanent græs, hvor der gælder, at arealer med græs, der har været dyrket med græs i mere end 5 år i træk klassificeres som permanent græs.</p> <p>Referenceperioden er 2022-2024, og det er kun, hvis arealet har været registreret som permanent græs i alle år i referenceperioden, at der bliver udbetalt den lave sats til arealet.</p>
<p>1.5 Kobling til MARS</p> <p>Det er afgørende, at der kan søges permanent ekstensivering til alle arealer, der er indtegnet i MARS, så lodsejerne har mulighed for at følge det spor, der er beskrevet i den politiske aftale. Det fremgår, at permanente ekstensiveringsordninger kan være med til at bygge bro mellem forskellige omlægningsindsatser og sikre mere permanent beskyttet natur. Det fremgår desuden, at den fulde effekt af et omlægningsprojekt medregnes i 2027, hvis der i omlægningsplanerne er indtegnet et skitseprojekt i MARS på arealer, der er søgt ekstensivering på i 2026. Der er imidlertid adskillige potentielle vådområder, der er indtegnet i MARS, som ikke overlapper med de kortlag, der udgør grundlaget</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Ordningen udmønter den politisk besluttede målretning af ordningen fra april 2025. Det betyder, at vådområdeudpegningen følger vådområdekortet udviklet af Aarhus Universitet. Det er ikke muligt at ændre denne målretning til 2026.</p>

<p>for, om der kan søges permanent ekstensivering på arealerne. Bekendtgørelsens § 1, stk. 3 bør således udvides med et punkt 4, således at der også kan gives tilsagn om tilsagn til arealer, der indgår i en om-lægningsplan i et kystvandopland med kvælstofindsatsbehov.</p>	
<p>1.6 Mulighed for opsætning af VE-anlæg</p> <p>Det fremgår af § 12, stk. 2, nr. 6, at arealerne ikke må anvendes til etablering af vedvarende energianlæg. Dette er nyt i forhold til 2024-ordningen, hvor solceller mv. var tilladt, så længe det var kompatibelt med begrænsningerne på arealerne.</p> <p>Landbrug & Fødevarer vil gerne anmode om en forklaring på, hvad der ligger til grund for denne indskrænkning. Hertil om styrelsen har forholdt sig til kompensationens størrelse set i lyset heraf, herunder om kompensationsniveauet fortsat er rimeligt og attraktivt for landbrugerne? Således bemærkes det, at opsætning af vedvarende energianlæg normalt er forbundet med en betydelig økonomisk indtægt for landbrugeren.</p> <p>Generelt ønsker Landbrug & Fødevarer, at der arbejdes målrettet for at bidrage til en bæredygtig udvikling af landbrugs- og fødevarerproduktionen, hvor hensynet til klima, miljø og natur går hånd i hånd med en konkurrencekraftig og innovativ produktion. Dette forhold er ikke mindst understreget med indgåelsen af Den Grønne Trepakt, hvor arealanvendelsen er omdrejningspunktet for mange tiltag. I den forbindelse har ministeren med egne ord udtrykt, at ”hver løsning skal løse mere end et problem”, for ellers er der ikke jord nok til de ønskede formål.</p> <p>På baggrund heraf undrer det os, at opstillingen af VE-anlæg ikke længere kan kombineres med tilskud til permanent ekstensivering. Det understreges, at opstilling af bl.a. solceller ikke vil påvirke den naturlige hydrologi på det udtagne areal, men vil derimod bidrage til produktionen af grøn strøm, og at det selvfølgelig er vigtigt at sikre, at evt. senere opstilling af solceller på arealerne ikke medfører risiko for senere tilbagebetaling af tilskuddet fra permanent ekstensivering</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Det er politisk besluttet, at det for nye tilsagn givet fra 2026 ikke skal være tilladt at opsætte VE-anlæg. Hvis arealet efterfølgende indgår i et udtagningsprojekt, vil det være muligt at opsætte VE-anlæg, hvis projektet tillader det.</p> <p>Ift. kompensationsspørgsmålet, har en eventuel fremtidig indtægt fra VE-anlæg ikke indgået i beregningen af tilskuddet størrelse, hverken i positiv eller negativ forstand.</p>

<p>1.7 Overholdelse af tilsagnsbetingelser med tilbagevirkende kraft</p> <p>Landbrug & Fødevarer noterer sig, at landbrugere, jf. den nye kvælstofaftale, skal overholde tilsagnsbetingelserne i denne ordning med tilbagevirkende kraft. Dvs. allerede fra 1. januar 2026.</p> <p>Det er i den sammenhæng en stor udfordring for de landmænd, der har nogle arealer, som de gerne vil søge permanent ekstensivering til i 2026 – men hvor der allerede er sået en vinterafgrøde på en mark i efteråret 2025, da der så ikke kan søges permanent ekstensivering på marken i 2026.</p> <p>Eftersom det er væsentligt at kunne søge permanent ekstensivering på så mange marker som muligt i 2026, da det betyder, at de kan tælle med i opgørelsen af arealer medio 2026, som vil være grundlaget for reguleringstrykket i markreguleringen de kommende år (håndsoprækningsprincippet) er det meget vigtigt, at SGAV giver mulighed for at lade arealer indgå i ordningen, som er etableret med vinterafgrøder i efteråret 2025, hvis blot det sikres, at denne afgrøde ikke bliver høstet i 2026. Det samme gælder for arealer, som der søges tilskud til i ordningen for midlertidig ekstensivering</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Styrelsen er enig i, at arealer, hvor der er etableret vinterafgrøder i efteråret 2025, skal have mulighed for at indgå i ordningen.</p> <p>Dette er muligt, så længe arealet ikke gødskes eller sprøjtes inden for tilsagnsperioden, samt under forudsætning af at afgrøden høstes inden modenhed. Dette sidestilles med at tage slæt af græs. Muligheden er beskrevet i vejledningen.</p>
<p>1.8 Formålet med årlige indberetninger</p> <p>Jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 1, skal tilsagnshaver årligt i andet og tredje tilsagnsår foretage en årlig indberetning i et ekstensiveringsskema, der følger fællesskemaet. Manglende overholdelse kan medføre bortfald af tilsagn pga. forsinket eller manglende indsendelse af indberetningsskema, jf. §§ 21 og 22, trods landbrugeren uanset indberetning er forpligtet af tilsagnet og endda har dette tinglyst på ejendommen til varig begrænsning af ejendommens fremtidige drift.</p> <p>Landbrug & Fødevarer ønsker svar på, hvad formålet med de årlige indberetninger er, i en ordning, hvor tilskuddet udbetales som et engangsbeløb i første år. Herudover, hvorfor det vurderes formålstjenstligt at lade tilsagnet bortfalde, hvis indberetningen udebliver?</p> <p>SGAV behandler manglende årlig indberetning på samme måde som manglende årlige ansøgninger</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>I ordningen for permanent ekstensivering, hvor tilskuddet udbetales som et engangsbeløb for hele tilsagnsperioden, træder den årlige erklæring i andet og tredje tilsagnsår i stedet for en årlig betalingsanmodning. Den årlige indberetning danner på samme måde som en årlig betalingsanmodning grundlag for kontrol af, at tilsagnsbetingelserne bliver opfyldt i hele tilsagnsperioden.</p> <p>Artikel 13 i forordning (EU) nr. 640/2014 finder ikke anvendelse for permanent ekstensivering under CAP-planen. Bestemmelserne i § 21 om administrative sanktioner ved forsinket indgivelse af årlig indberetning svarer til bestemmelserne for etårige arealordninger under CAP-planen dog således, at der er taget hensyn til, at tilskuddet udbetales som et engangsbeløb for hele tilsagnsperioden. Den administrative sanktion beregnes således på grundlag af en tredjedel af tilskuddet.</p>

<p>om tilsagn eller udbetaling i f.eks. Økologisk Arealtilskud. Er der belæg for at indberetninger skal sanktioneres efter artikel 13 i forordning nr. 640/2014, der efter ordlyden kun forholder sig til ansøgninger og udbetalingsanmodninger.</p> <p>I den forbindelse vil Landbrug & Fødevarer også supplere henlede opmærksomheden på vores høringssvar til henholdsvis konditionalitetsbekendtgørelsen og konditionalitetsvejledningerne. Her fremgår det, at der kan ske en støttereduktion ved overtrædelse af et konditionalitetskrav i hele tilsagnsperioden – og ikke kun i det år, hvor tilskudet bliver udbetalt. Dette er i Landbrug & Fødevarers optik helt urimeligt, da der kun bør kunne laves støttetræk i udbetalingsåret.</p> <p>Samtidig fremgår det her, at manglende producent-skifte af et tilsagn kan medføre bortfald af hele tilsagnet med tilbagebetaling til følge. Dette virker også, ikke mindst i lyset af Baramlay-dommen (C-6/23) som en meget disproportional håndtering, da der jo i udgangspunktet er tale om betaling for en langsigtet tinglyst forpligtelse på arealet (læs supplerende bemærkninger hertil senere i høringssvaret).</p>	<p>§ 21 indeholder bestemmelser om administrative sanktioner men ikke om bortfald af tilsagn om tilskud ved forsinket indgivelse af årlig indberetning. Forsinket årlig indberetning medfører således ikke i sig selv bortfald af tilsagn. Hvis der samtidig er manglende opfyldelse af forpligtelser, kan det medføre bortfald af tilsagnet for arealet med den manglende opfyldelse af forpligtelser. Vurderingen sker ud fra en konkret vurdering af alvor, omfang og varighed, jf. § 20, stk. 3.</p> <p>Som det fremgår af det på Høringsportalen offentliggjorte høringssvarnotat vedrørende bekendtgørelse om konditionalitet og social konditionalitet for 2026 er de anførte bestemmelser om støttereduktion ved overtrædelse af konditionalitetskrav affattet i overensstemmelse med svar fra EU-Kommissionen.</p> <p>Med hensyn til ejerskifte henvises til punkt 1.17.</p>
<p>1.9 Forpligtelse kontra kriterium</p> <p>I bekendtgørelsens § 10 er indsat en bestemmelse, om at et tilsagn er betinget af opfyldelse af følgende kriterier:</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Det er korrekt, at underskrift af servitutten i vejledningen for 2025 i første omgang var beskrevet som en forpligtelse. Dette blev dog taget til genovervejelse, og styrelsen vurderede – også på baggrund af</p>

<p>1) At der tinglyses en servitut på arealet og</p> <p>2) At ejeren af arealet godkender og underskriver servitutten senest to uger efter, at styrelsen har oprettet servitutten.</p> <p>Landbrug & Fødevarer bemærker den ændrede placering af ovenstående to bestemmelser. I 2024-ordningen, lå begge disse krav under overskriften <i>Forpligtelser og servitut</i>, men i den nye bekendtgørelse er de rykket ind under overskriften <i>Kriterier for tilskudsberettigelse</i>.</p> <p>Jf. EU-sag C-6/23 Baramlay skal et kriterium forstås som <i>"et nødvendigt forudgående krav for en støtteansøgnings gyldighed, hvilket har til følge, at hvis et sådant krav ikke er opfyldt, skal støtteansøgningen afslås"</i>.</p> <p>En forpligtelse skal, jf. samme dom, forstås som <i>"et løfte fra støtteansøgeren om, med forbehold for tildelingen af denne støtte, at overholde en pligt, der er formuleret i programmet for udvikling af land-distrikterne, i den periode, hvor programmet gennemføres."</i></p> <p>Landbrug & Fødevarer anmoder om forklaring på, hvorfor de to ovenstående bestemmelser fremover udgør et kriterium fremfor en forpligtelse. Desuden sætter Landbrug & Fødevarer spørgsmålstegn ved, hvorvidt krav 2 om underskrivelse af servitutten kan anses som et kriterium, da servitutten først kan og skal underskrives <i>efter</i> modtagelse af tilsagnet.</p> <p>For så vidt angår krav 1, fremstår det uklart i hvilke tilfælde, SGAV mener at der ikke vil kunne lyses servitut på et givent areal. Eksempler herpå kunne med fordel fremgå af bekendtgørelsen og eller det fremtidige vejledningsmateriale.</p>	<p>præmisserne i Baramlay-afgørelsen – at forhold der forhindrer, at servitutten kan gennemføres, reelt bør behandles som kriterier.</p> <p>Når forholdet bør behandles som et kriterium, skyldes det, at tinglysningen af servitutten er en helt grundlæggende forudsætning for, at et areal kan være omfattet af tilskudsordningen. Den naturlige og logiske konsekvens af en manglende gennemførelse af servitutten er derfor, at støtteansøgningen skal afslås.</p> <p>Dette blev derfor ændret i vejledningen for 2025. For 2026 er dette også tydeliggjort i bekendtgørelsen ved at reglerne fremgår under kapitlet for kriterier.</p> <p>Ift. krav 1 drejer det sig om tilfælde, hvor tinglysningsretten afviser servitutten pga. forhold som ansøger er nærmest til at bære risikoen for, f.eks. fordi der skal ske adkomstberigtigelse. Vejledningen vil blive uddybet med en beskrivelse af forhold, som ansøgerne skal være opmærksomme på ift. tinglysningen.</p>
<p>1.10 Frist for tinglysning</p> <p>I § 10, stk. 1, nr. 2 er angivet en frist på to uger for ejer til at underskrive servitutten. Det er en meget kort frist og også en væsentlig forringelse fra 2024-ordningen, hvor fristen var fire uger.</p> <p>To uger er for kort en frist. Der kan være væsentlige virksomheds- eller personlige forhold, der</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Styrelsens erfaring fra første år med permanent ekstensivering er, at der ikke var behov for en 4-ugers frist. Omvendt betyder de to ekstra uger meget ift. at få sagerne færdigbehandlet og klar til udbetaling.</p>

<p>forhindrer rettidig behandling, f.eks. hvis SGAV sender servitutten til tinglysning op til hovedferien. Og så har vi endda ikke taget højde for potentielle tekniske problemer.</p> <p>Fristen på fire uger bør fastholdes.</p>	<p>Styrelsen forventer samtidig at have en relativ lempelig dispensationspraksis ift. forhold der har forhindret en rettidig underskrift.</p>
<p>1.11 Vedr. forpligtelse til indgåelse i senere udtagningsprojekter</p> <p>Af bekendtgørelsens § 12 stk. 2 nr. 15 fremgår det, at den til enhver tid værende ejer af arealerne har pligt til at lade arealerne indgå i bl.a. et vand- og klimaprojekt, hvis et sådant senere måtte anlægges på det pågældende areal.</p> <p>Landbrug & Fødevarer støtter formålet med at skabe synergier mellem store og små udtagningsprojekter. Vi kan dog være bekymrede for, at denne restriktion kan gøre lodsejere usikre på deres fremtidige handlemuligheder.</p> <p>Det kan for den enkelte lodsejer være vanskeligt præcis at forudse, hvilke konsekvenser kravet kan have for et givent areal. Det er derfor helt afgørende, at det i dialogen med lodsejer – herunder i forbindelse med tilsagnsgivningen – fremgår tydeligt, hvad man som lodsejer evt. kan forvente. Det vil være hensigtsmæssigt med f.eks. et faktaark med konkrete eksempler på, hvad der potentielt kan ske med arealerne.</p> <p>Herudover bør det desuden tydeliggøres, at man som lodsejer kun er forpligtet ift. det konkrete projektareal og ikke for arealer herudover. Hertil bør det fremgå tydeligt, hvilken råderet lodsejer har over arealet, hvis en offentlig myndighed ønsker at inkludere det i et større projekt.</p> <p>Afslutningsvis bør der være mulighed for, at lods-ejer i særlige tilfælde helt eller delvist kan trække sig ud af aftalen, hvis et projekt under en af de i litra a-c nævnte ordninger medfører anlæg eller ændringer på arealerne, som går ud over, hvad der normalt vil forventes i relation til disse ordninger. Det forudsættes, at listen i § 12, stk. 2 nr. 15 litra a-c er udtømmende, og at der ikke på et senere tidspunkt kan blive føjet projekttyper til denne liste, som kan få betydning for de tilsagn, der gives under denne ordning.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Som lodsejer kan man i de fleste tilfælde få en indikation af, om arealet potentielt kan komme i betragtning til at indgå i et senere udtagningsprojekt ved at orientere sig i kort over kulstofrige jorde og lavbunds-jorde, samt i kommuneplaner.</p> <p>Styrelsen vurderer, at det allerede fremgår tydeligt af reglerne, at det kun er arealer som er omfattet af permanent ekstensivering som er forpligtet ift. de op-listede projekter - og at der derfor ikke er behov for at tydeliggøre dette.</p> <p>Styrelsen vurderer ikke, at der bør være mulighed for at lodsejere kan trække sig ud af de op-listede projekter. Det kan bekræftes, at listen er udtømmende.</p>

<p>1.12 Ordlyd af § 12, stk. 2, nr. 16</p> <p>§ 12, stk. 2, nr. 16 er en videreførelse af 2024-ordningens § 12, stk. 2, nr. 14, men den har fået en ny ordlyd. Den tidligere ordlyd fremstod mere klar, mens den nye ordlyd er vanskelig at læse og forstå.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Med den anførte affattelse tages der højde for, at der kan være tilfælde, hvor det alene er en del af servitutarealet, der skal udgå af servitutten.</p>
<p>1.13 Vedr. mulighed for opsætning af hegn</p> <p>Af § 12 stk. 2 nr. 14c fremgår det, at servitutbestemmelserne ikke er til hinder for opsætning af hegn. Det bør fremgå klart, hvorvidt dette muliggør en kombination med tilskudsordningen for rydning og forberedelse til afgræsning.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Permanent ekstensivering kan kombineres med ordningen for rydning og forberedelse til afgræsning. Dette vil også fremgå af vejledningen.</p>
<p>1.14 Vedr. etablering af skov</p> <p>Af § 12. stk. 2 nr. 7 fremgår det, at arealerne ikke må anvendes til etablering af skov eller permanente afgrøder. Det er uklart, om arealerne må udlægges til skov ved naturlig tilgroning. Det er ligeledes usikkert, hvor stor tilgroningsgrad der må være på arealerne. Det er ikke hensigtsmæssigt at indføre flere regler om rydningspligt, end der allerede findes i grundbetalingsreglerne og lov om drift af landbrugsjorde. Der er ingen faglig begrundelse i forhold til natur og biodiversitet for at indføre eller fastholde krav om rydningspligt.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Se svar i pkt. 1.16.</p> <p>Ordningen indfører ikke nye regler om rydningspligt, men følger eksisterende regler jf. grundbetalingsreglerne og driftsloven.</p>
<p>1.15 Vedr. mulighed for tilskudsfodring</p> <p>Der bør være en mulighed for dispensation til tilskudsfodring i perioder, hvor føden er utilgængeligt f.eks. i forbindelse med islag på snedække. Reglerne bør følge reglerne i PLG-ordningen og ændre sig hermed.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Det er i særlige tilfælde muligt at opnå dispensation fra forbuddet mod tilskudsfodring, f.eks. i tilfælde med dyr, der græsser ude hele året, hvis arealet i en længere periode er snedækket. Dispensationspraksis følger PLG-ordningen.</p>
<p>1.16 Vedr. tilgroning</p> <p>Der bør ikke være krav om, at arealer med naturlig tilgroning maksimalt må være 1 ha. Det er jo ikke noget krav om, at man søger grundbetaling på arealerne. Man kan også søge PLG med grundbetaling til projekter på arealer, hvor der ikke er krav til tilgroning.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring i bekendtgørelsen</i></p> <p>Der er ingen restriktioner på arealet, hvad angår naturlig tilgroning, som er tilladt på hele arealet uden nogen størrelsesbegrænsning. Den eneste hindring er, at rydningspligten stadig gælder på tilsagnsarealerne, og arealerne skal derfor anmeldes hos kommunen, hvis man ønsker at undlade at opfylde rydningspligten.</p> <p>Derudover er det inden for tilsagnsperioden muligt at etablere småbiotoper på højst 1 ha, såfremt arealet har en HNV på under 5.</p>

<p>1.17 Vedr. ejerskifteerklæringer</p> <p>Det fremgår af bekendtgørelsens § 15, at der i forbindelse med ejerskifte af arealet skal udarbejdes og indsendes en ejerskifteerklæring. Frister herfor følger fristerne for fællesskema, jf. § 15, stk. 1, nr. 3 og 4.</p> <p>Det fremgår af stk. 3, at hvis ”styrelsen ikke modtager ejerskifteerklæringen rettidigt, bortfalder tilsagnet med virkning fra begyndelsen af det tilsagnsår, inden for hvilket overdragelsen har virkning fra.” Det er i flere andre tilskudsordninger fastslået, at disse ejerskifteerklæringer, producentskifter mv. er en forpligtelse, jf. artikel 35 i forordning 640/2014, og overtrædelser heraf skal sanktioneres under hensyn til varighed, alvor og hyppighed.</p> <p>Landbrug & Fødevarer mener ikke, at sanktionen korrekt tager hensyn til disse tre kriterier (alvor, varighed og hyppighed) samt til ordningens formål. I almindelige tilskudsordninger med overdragelseserklæringer har reglen været, at der skulle indsendes overdragelseserklæring inden overdragelsen skete og at overdragelser ikke kunne godkendes med tilbagevirkende kraft. Dette har medført, at der i tilfælde af forsinket indsendelse er opstået huller, som nu skal sanktioneres efter en konkret vurdering af forsinkelsen.</p> <p>Bekendtgørelse lægger endvidere op til at fjerne muligheden for overhovedet at sende ind, hvis man overskrider fristen. Der tages således ikke hensyn til om forsinkelsen drejer sig om 1 eller 60 dage fra fristen beskrevet i nr. 4. Landbrug & Fødevarer mener ikke, at dette er proportionelt.</p> <p>Der mangler desuden stillingtagen til, hvad der sker med servitutten i disse sager. Se afsnit ”Aflysning af servitut”.</p>	<p><i>Ændring af § 15 vedr. for sent indsendt ejerskifteerklæring</i></p> <p>Forpligtelser skal opfyldes i hele den treårige tilsagnsperiode, og tilsagn om tilskud kan derfor kun opretholdes, hvis en ny ejer indtræder i tilsagnet. Hvis en ny ejer ikke indtræder i tilsagnet, bortfalder tilsagnet. Disse bestemmelser om indtræden i tilsagn fremgår særskilt af under kapitel 7, og er dermed hverken kriterier eller forpligtelser, der er anført i henholdsvis kapitel 5 og 6.</p> <p>Bestemmelser om indtræden i tilsagn svarer til bestemmelserne i artikel 47 i forordning (EU) nr. 1305/2013. Da tilskud til permanent ekstensivering udbetales som et engangsbeløb for hele tilsagnsperioden, vil der ved bortfald af tilsagn være et tilbagebetalingskrav for det tilskud, der er udbetalt på forhånd for de tilsagnsår, hvor forpligtelserne ikke opfyldes for hele tilsagnsåret.</p> <p>§ 15 ændres således, at det vil fremgå, at ved forsinket indgivelse af ejerskifteerklæringen kan der træffes afgørelse om, at tilsagnet bortfalder. Der vil derfor skulle foretages en konkret vurdering ift. om tilsagnet skal bortfalde med inddragelse af proportionalitetsprincippet.</p>
<p>1.18 Vedr. revision af tilsagn</p> <p>Af § 16 fremgår det, at tilsagn om tilskud bortfalder, hvis arealet efter tilsagnsperiodens begyndelse bliver omfattet af en eller følgende reguleringer: stk. 2 – krav i medfør af anden lovgivning, og som ikke er en konsekvens af tilsagnet, og hvor kravet indebærer en regulering som omhandlet i § 9 stk. 1 nr. 1.</p>	<p><i>Mindre ændring af § 16, stk. 1</i></p> <p>Arealer, som ved ansøgningsfristen er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, er ikke omfattet af revisionsklausulen, da de er udelukket fra at søge i medfør af § 9, stk. 1, nr. 1.</p> <p>Denne regel omhandler regulering, der foreligger <i>ved ansøgningsfristen</i> og med virkning inden for</p>

<p>Her er det usikkert om det betyder at tilsagnet bortfalder, hvis arealet efter tilsagnsperiodens begyndelse bliver udpeget som § 3 beskyttet naturtype og myndighederne kan godtgøre at udpegningen ikke skyldes tilsagnet men andre omstændigheder. F.eks. at arealet allerede opfyldte betingelserne inden tilsagnsperiodens begyndelse, men blot ikke var registeret. Det er også usikkert hvad der sker hvis arealet bliver registeret som § 3 inden tilsagnsperiodens begyndelse og er der risiko for at tilsagnet bortfalder med krav tilbagebetaling?</p> <p>Det er overordnet set svært at gennemskue i hvilke tilfælde, at et tilsagn ved en "revision" vil bortfalde. Der er brug for nogle konkrete eksempler, tilfælde og situationer, så en lodsejer har mulighed for at vurdere risiko inden, at vedkommende evt. søger et tilsagn.</p> <p>Hvis et tilsagn i et sådant tilfælde bortfalder, er det vigtigt, at servitutten på arealet også samtidig aflyses.</p>	<p>tilsagnsperioden, og som indebærer, at arealet ikke må tilføres gødning eller alene må tilføres den gødning, der efterlades af græssende husdyr, og ikke må eller i hovedsagen ikke må tilføres kemiske plantebeskyttelsesmidler som følge af bl.a. krav, der er pålagt i medfør af anden lovgivning, jf. § 9, stk. 1, nr. 1, litra d.</p> <p>Hvis arealet ved ansøgningsfristen er omfattet af § 3 i lov om naturbeskyttelse, vil kriteriet i § 9, stk. 1, nr. 1, litra d, ikke være opfyldt. Bortfald af tilsagn for arealet vil være bortfald som følge af manglende opfyldelse af kriterie for tilskudsberettigelse, jf. § 20, stk. 1.</p> <p>Revision af tilsagn omhandler tilsagnsarealer, for hvilke kriterierne for tilskudsberettigelse er opfyldt. Som udgangspunkt må arealet gerne blive omfattet af naturbeskyttelsesloven efter ansøgningsfristen</p> <p>Med henvisning til det ovenfor anførte ændres affattelsen af § 16, stk. 1, teksten før nummeropregningen til: "Tilsagn om tilskud for et areal bortfalder, hvis arealet efter ansøgningsfristen og med virkning inden for tilsagnsperioden bliver omfattet af en eller flere af følgende reguleringer:"</p> <p>Ift. afløsning se afsnit 1.19.</p>
<p>1.19 Afløsning af servitut</p> <p>Der er flere steder i bekendtgørelsen lagt op til et helt eller delvist bortfald af tilsagn, i tilfældet af at landbruger f.eks. ikke indsender ejerskifteerklæring eller foretager en årlig indberetning. SGAV mangler dog at forholde sig til konsekvensen for den servitut, som SGAV tinglyser på ejerens ejendom.</p> <p>Under hvilke omstændigheder kan servitutten forventes afløst, hvis tilsagnet helt eller delvist bortfalder?</p> <p>I hvilke andre situationer har SGAV pligt til at medvirke ved afløsning af servitutten om ekstensive-ring? I tilfælde af ekspropriation? Dødsfald i projektperioden eller efter? Konkurs? Ved udtræden på grund af revision, jf. § 17? Hvis en ny ejer ikke ønsker at indtræde i tilsagnet, jf. § 15, stk. 3?</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Styrelsen forventer ikke at afløse servitutten i tilfælde, hvor der sker overtrædelse af forpligtelser el.lign., der medfører at tilsagnet bortfalder. Når det er sagt, er styrelsen opmærksom på, at bortfald af tilsagn er en meget alvorlig konsekvens i tilfælde hvor servitutten opretholdes, hvorfor der kun bør ske bortfald af tilsagn ved de mest alvorlige overtrædelser.</p> <p>Ud over de tilfælde, hvor servitutten erstattes af en anden servitut fra en af de oplyste projekter, forventer styrelsen at der kan være behov for at afløse servitutten ved ekspropriationer og eller lignende indgreb. Derudover kan en afløsning blive relevant i forbindelse med revisioner.</p> <p>Servitutten vil ikke blive afløst i de tilfælde, hvor en ny ejer ikke ønsker at indtræde i tilsagnet.</p>

<p>Den eneste situation, hvor man har forholdt sig til aflysning af servitutten, er i det tilfælde den erstattes af en anden servitut, jf. § 12, stk. 2, nr. 16.</p> <p>SGAV bør udarbejde klare retningslinjer for aflysning af disse situationer.</p>	
<p>1.20 Vedr. manglende indberetning af alle bedriftens landbrugsarealer</p> <p>Der er allerede sanktion for manglende indberetning af alle bedriftens landbrugsarealer i FS. Det er efter Landbrug & Fødevarers opfattelse, at gøre kriterierne og hele ordningen mere kompliceret (inklusive GB/FS), når der også indføres sanktioner ind her, som reelt set ikke nødvendigvis har noget at gøre med den specifikke ordning.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Pligten til at indberette alle bedriftens landbrugsarealer er knyttet til den enkelte tilskudsordning. Da ansøgning om tilsagn om tilskud og om udbetaling indgives på ekstensiveringsskema skal der samtidig i fællesskema indberettes alle bedriftens landbrugsarealer. Denne pligt fremgår af § 13 i bekendtgørelse nr. 1341 af 21. november 2025 om ansøgninger m.v. for landbrugere i Tast selv.</p>
<p>1.21 Force majeure og usædvanlige omstændigheder</p> <p>Da administration og overblik over tilsagn og ansøgning ofte påligger en planteavls-, miljøkonsulent eller anden rådgiver, og det ikke er det, der tænkes på i første omgang ved f.eks. et dødsfald, så kan der gå måneder, inden disse personer modtager besked om dødsfaldet. Det forhold bør der tages forbehold for i bekendtgørelsen.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Det er altid en konkret vurdering hvorvidt styrelsen kan imødekomme en anmodning om force majeure, herunder hvorvidt meddelelsen er givet senest 15 arbejdsdage fra det tidspunkt, hvor tilsagnshaver eller dennes stedfortræder var i stand til at give denne meddelelse. Der er kan derfor ikke tages generelt forbehold for det nævnte eksempel i bekendtgørelsen.</p>
<p>1.22 Vedr. Sanktionsberegninger</p> <p>Der mangler en definition af begrebet "tilskudskategori".</p> <p>§ 25, stk. 2 burde være sin egen paragraf.</p> <p>Definitionerne af "Det vægtede, overtrådte areal", "Det tilskudsberettigede areal", "Overtrædelsesprocenten" og (som nævnt ovenfor) "Tilskudskategori" bør flyttes op i kapitlet for definitioner.</p> <p>Der bør opfordres til, at der hurtigst muligt udarbejdes en vejledning til ordningen, hvor sanktionsbilledet forklares pædagogisk. Det er svært at skabe et overblik over hvordan sanktionerne anvendes, fordi beregningen er kompliceret, og det fungerer dårligt i "prosa". Det vil være formålstjenligt, om vejledningen stillede beregningerne op i formler og viste nogle eksempler på, hvordan de skal bruges.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Tilskudskategori er defineret i § 2, nr. 16, og er tilsagnsarealer, der er omfattet af samme tilskudssats.</p> <p>§ 25 angiver hvorledes det vægtede, overtrådte areal og overtrædelsesprocent beregnes, og § 26 angiver hvorledes det tilskudsberettigede areal fastsættes. Styrelsen anser ikke disse bestemmelser som definitioner.</p> <p>§ 25, stk. 1, omhandler det vægtede, overtrådte areal, der indgår i beregningen af overtrædelsesprocent, som omhandlet i stk. 2. Der er således sammenhæng mellem stk. 1 og 2, og styrelsen finder ikke, at § 25, stk. 2, bør have sin egen paragraf.</p> <p>I vejledningen til tilskudsordningen vil der blive redegjort nærmere om bestemmelserne om nedsættelse af</p>

<p>Generelt mener Landbrug & Fødevarer, at sanktions-systemet er disproportionalt sammenlignet med hvordan den tidligere sammenlignelige 20-årige fastholdelsesordning blev sanktioneret. Det bør maksimalt være muligt at miste 1/20 af den samlede udbetalte kompensations-sats i et enkelt støtteår.</p>	<p>tilskud og om administrative sanktioner, herunder eksempler på anvendelse af bestemmelserne.</p> <p>Med hensyn til sanktionssystemet finder styrelsen ikke, at der kan foretages en direkte sammenligning mellem en 20årig og en treårig tilsagnsordning. Bestemmelserne om nedsættelse af tilskud og om administrative sanktioner har som udgangspunkt, at tilsagnsperioden er på tre tilsagnsår.</p>
<p>1.23 Digital kommunikation</p> <p>SGAV bedes bekræfte, at brugen af Tast-Selv fraviges kommunikationen i sager, hvor landbrugeren lader sig repræsentere af advokat eller lignende repræsentation hvor der ikke kan forventes, at rådgiveren har adgang til Tast-Selv.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Det følger af ansøgningsbekendtgørelsen, at brug af Tast selv er obligatorisk i forbindelse med indgivelsen af ansøgning om permanent ekstensivering, samt de efterfølgende indberetninger.</p> <p>Hvis andre skal repræsentere ansøger, skal ansøger oprette en fuldmagt. Dette sker som udgangspunkt via Tast selv.</p>
<p>1.24 Vedr. oplysningsskema</p>	
<p>I oplysningsskemaet til vurdering af administrative konsekvenser, er der en vurdering af tidsforbruget for "virksomhedernes løbende tidsforbrug" over de tre tilsagnsår for ordningen. Dette tidsforbrug vurderes urealistisk lavt.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Styrelsen noterer sig bemærkningen.</p>
<p>2. Bæredygtigt Landbrug (BL)</p>	
<p>2.1 Overordnede bemærkninger</p> <p>Formålet om reduktion af klimagasser, kvælstofudvaskning og øget biodiversitet (Kapitel 1, §1) er legitimt, men indgrebene i arealanvendelsen er meget vidtgående sammenlignet med både formål og dokumenteret effekt. De centrale udfordringer udspringer af:</p> <ul style="list-style-type: none"> • permanent servitut (§12) • engangsbetaling for en varig retsvirkning (§18–19) • kompleks og restriktiv adgang til ordningen (Kapitel 5) • meget omfattende bortfalds- og tilbagebetalingsregler (§14) <p>Da der er tale om en engangsbetaling for en reel permanent afståelse af råderet til arealet, virker erstatningsbeløbene små, i forhold til den værdi, der vil være for mange af de jorder, der kan komme</p>	<p>Se svar til de specifikke bemærkninger.</p>

<p>i betragtning. Med den usikkerhed, der ligger til grund for de anvendte angivelser af klimavirkning og N-virkning. Andre mere virksomme midler til reduktion af klimavirkning og N-virkning bør derfor inddrages</p> <p>Disse forhold gør det afgørende, at ordningen udformes proportionalt og fagligt velbegrundet.</p>	
<p>2.2 Anvendte værdier for klimavirkning og N-tab i forslaget (§ 5-6)</p> <p>§ 5 punkt 1 og 2: Beregningen af de emissionsværdier der anvendes, er ikke beskrevet. Det virker ikke til at de nyeste forsøgsresultater fra Seges og de danske universiteter er inddraget. Tallene ser heller ikke ud til at være konsistente med internationale forskningsresultater. Den klimavirkning som ekstensiveringstiltagene vil have, kan derfor være fejlvurderet. Herudover bør de alternative tiltag, der er til rådighed for at reducere klimapåvirkning medtages i den samlede betragtning bag udkastet.</p> <p>§ 6 stk. 3 punkt 1 og 2: Både danske og udenlandske forsøg dokumenterer, at der kan opnås højere kvælstofeffekt ved brug af moderne præcisions teknologier end anført under Stk. 3 punkt 1. Det er vigtigt at disse teknologier inddrages i arbejdet omkring højere N-udnyttelse i landbruget.</p>	<p><i>§ 5 og § 6, stk. 3, ændres</i></p> <p>Efter udsendelse af høringen er SGAV blevet opmærksom på nye fastlagte effekter af PE på N-reduktion og CO₂-reduktion.</p> <p>På baggrund af nye data fra Aarhus Universitet i efteråret 2025 vil følgende tal for klimaeffekt blive indsat i § 5 og følgende tal for N-effekt blive indsat i § 6, stk. 3: :</p> <p><u>Klimaeffekt</u> Omdriftsarealer: 1,60 tons CO₂ ækv/ha Permanente græsarealer 1,13 tons CO₂-ækv/ha</p> <p><u>N-effekt</u> Omdriftsarealer: 13,3 kg N/ha</p> <p>Da N-effekten af permanente græsarealer er fastsat til 0,0 kg N/ha, rangordnes disse marker alene efter markstørrelse.</p> <p>§ 6, stk. 3, affattes herefter således: ”Stk. 3. Hvis der ikke er midler til at give tilsagn om tilskud for alle de ansøgte marker, der er henført til en af de i stk. 1, nr. 1-6, anførte prioriteringsklasser, prioriteres markerne inden for prioriteringsklassen i følgende rækkefølge:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Marker, der inden for referenceperioden har haft en arealanvendelse, der er omfattet af en af afgrødekoderne i bilag 1. Markerne rangordnes efter markens kvælstofeffekt. Markens kvælstofeffekt er 13,3 kg N pr. ha ganget med markens størrelse. Hvis der er flere marker med samme kvælstofeffekt, og alle marker ikke kan prioriteres, gennemføres et

	<p>randomiseret valg af den eller de marker, der kan prioriteres.</p> <p>2) Marker, der ikke er omfattet af nr. 1, og som inden for referenceperioden har haft en arealanvendelse, der er omfattet af en af afgrødekoderne i bilag 2. Markerne rangordnes efter markens størrelse. En større mark går forud for en mindre mark. Hvis der er flere marker med samme markstørrelse, og alle marker ikke kan prioriteres, gennemføres et randomiseret valg af den eller de marker, der kan prioriteres.</p>
<p>2.3 Servitutten – udkastets mest vidtgående indgreb (Kapitel 6, §11–12)</p> <p>Bekendtgørelsen kræver tinglysning af en permanent servitut på alle tilsagnsarealer (§12), som bl.a. forbyder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • al jordbehandling og omlægning (§12, stk. 2, nr. 1–2) • al gødskning ud over græsning (§12, stk. 2, nr. 3) • al anvendelse af plantebeskyttelsesmidler (§12, stk. 2, nr. 5) • dyrkning af afgrøder, frøproduktion, energiafgrøder og juletræer (§12, stk. 2, nr. 9) • etablering af skov og VE-anlæg (§12, stk. 2, nr. 6–7) • <p>Servitutten gælder permanent, selvom tilskuddet kun dækker en treårig tilsagnsperiode (jf. §1 og §19).</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Styrelsen gør opmærksom på, at selvom tilsagnsperioden kun er 3 år, dækker tilskuddet ikke kun indkomsttabet i en treårig periode. Beregningen af tilskudssatser har derimod taget udgangspunkt i, at rådhedsbegrænsningen er permanent.</p>
<p>2.3.3 Retssikkerhed og ejendomsret</p> <p>Når en tidsubegrænset servitut indskrænker driftsrettigheder og fremtidig arealværdi, er der tale om et indgreb, der i realiteten kan sidestilles med ekspropriation. Engangskompensationen (Kapitel 9, §18–19) svarer langt fra til et markedsbaseret værditab.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Tilskuddet størrelse er baseret på beregninger foretaget af Københavns Universitet, og dækker over det gennemsnitlige indkomsttab ved en permanent udtagning. Da der anvendes gennemsnitssatser, er det givet, der vil være arealer som har et højere kompensationsbehov, end det som der tilbydes under permanent ekstensivering. Da ordningen er frivillig at søge, er det styrelsens forventning, at de arealer som der søges til, vil blive fuldt kompenseret under de</p>

	<p>gældende tilskudssatser. Styrelsen er derfor ikke enig i, at ordningen kan sidestilles med ekspropriation.</p> <p>Der henvises i øvrigt til svar i pkt. 1.3.</p>
<p>2.3.4 Manglende fleksibilitet</p> <p>§12, stk. 2, nr. 15 pålægger lodsejeren pligt til at lade arealet indgå i fremtidige offentlige projekter (lavbund, vådområder, vandløbsindsatser). Denne fremadrettede binding er usædvanlig og meget indgribende – og helt uden ekstra kompensation.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Se svar ovenfor, pkt. 2.3.3.</p>
<p>2.3.5 BL's anbefalinger</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gør servitutten tidsbegrænset (fx 20 år) frem for permanent. • Alternativt: Tilskuddet skal afspejle det reelle varige værditab i stedet for kun 3 års kompensation. • Indfør ret til revision eller ophævelse, hvis faglige forudsætninger ændres. 	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>En tidsbegrænset servitut ville betyde, at tilskudssatserne blev lavere.</p> <p>Se svar i pkt. 2.3 og 2.4.3.</p>
<p>2.4.1 Fagligt grundlag og manglende differentiering (Kapitel 1, §1 stk. 3; Kapitel 5, §7–9)</p> <p>Bekendtgørelsen baserer sig på kortlægninger af kulstofrige jorde, kvælstofindsatsbehov og vådområdepotentiale (§1 stk. 3), men uden jordbundsspecifik vurdering.</p>	
<p>2.4.2 Manglende jordbundsdata</p> <p>Kravet om, at arealerne skal ekstensiveres permanent, hviler på generelle kort, selv om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • C/N-forhold, hydrologi og drænstatus varierer betydeligt, • klimaeffekten kan være negativ på visse organiske jorde, • fosformobilisering ved vådlægning er veldokumenteret, men slet ikke behandlet i bekendtgørelsen. 	

<p>2.4.3 BL's anbefalinger</p> <ul style="list-style-type: none"> • Indfør jordbundsspecifik faglig vurdering, før permanent servitut pålægges. • Giv mulighed for tilpasset drift, hvor fuld ekstensivering ikke giver dokumenteret miljøgevinst. • Etabler en 5–10 års faglig revisionsmekanisme, når ny viden foreligger. 	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>En jordbundsspecifik vurdering ville fordyre ordningen betydeligt.</p> <p>Styrelsen har ikke hjemmel til at indføre en faglig revisionsmekanisme.</p>
<p>2.5.1 Engangsbetaling for varig retsvirkning</p> <p>Tilskuddet udbetales som engangsbeløb (§19), men servitutten er permanent (§12). Dette er en åbenlys disproportionalitet mellem indgreb og kompensation.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Se svar i pkt. 2.3 og 2.3.3.</p>
<p>2.5.2 Tilbagebetalingsregler (Kapitel 7 og 8)</p> <p>§14–17 indeholder meget vidtgående regler om bortfald og tilbagebetaling, bl.a. hvis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arealet bliver omfattet af ny regulering (§16), • kriterier for tilskud berettigelse ikke længere er opfyldt (§20), • nye registreringer ændrer arealstatus (§9; §16). <p>Ofte er forholdene uden for lodsejerens kontrol, men økonomiske konsekvenser er stadig lodsejerens.</p>	<p><i>Mindre ændring af § 16, se pkt. 1.18</i></p> <p>Da tilskud til permanent ekstensivering udbetales som et engangsbeløb for hele tilsagnsperioden, vil der ved bortfald af tilsagn være et tilbagebetalingskrav for det tilskud, der er udbetalt på forhånd for de tilsagnsår, hvor forpligtelserne ikke opfyldes for hele tilsagnsåret.</p> <p>Forpligtelser skal opfyldes i hele den treårige tilsagnsperiode, og tilsagn om tilskud kan derfor kun opretholdes, hvis en ny ejer indtræder i tilsagnet, jf. § 15. Et tilsagn om tilskud for et areal med en ny ejer vil derfor bortfalde, hvis den nye ejer ikke indtræder i tilsagnet for arealet.</p> <p>Det følger af artikel 70, stk. 7, i forordning (EU) 2021/2115, at tilsagn skal revideres (tilpasses), hvis baseline ændres, således at der fortsat kun ydes tilskud for forpligtelser, der er mere vidtgående end baseline. Den i § 16 anførte regulering, der medfører revision af tilsagn, er regulering, der indtræder efter ansøgningsfristen med virkning inden for tilsagnsperioden.</p> <p>Ift. revision henvises der i øvrigt til pkt. 1.18 og 1.19.</p> <p>Et areal kan kun være omfattet af tilskudsordningen, hvis kriterierne for tilskudsberettigelse er opfyldt. Som følge heraf vil tilsagn om tilskud bortfalde med krav om tilbagebetaling af udbetalt tilskud, hvis kriterierne ikke er opfyldt.</p>

<p>2.5.3 anbefalinger</p> <ul style="list-style-type: none"> Tilskud skal modsvare reelt værditab, ikke 3 års driftstab. Bortfaldsreglerne bør ændres, så landmanden ikke hæfter for myndighedsskabte ændringer. Indfør ret til kompensation ved ny offentlig regulering eller servitutpålæg 	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Se svar i pkt. 2.3 og 2.3.3.</p> <p>Se pkt. 2.5.2 vedrørende revision af tilsagn.</p> <p>Sidstnævnte anbefaling ligger uden for bekendtgørelsens anvendelsesområde.</p>
<p>2.6 Adgangskrav og administrativ kompleksitet</p> <p>Kravene til arealerne er meget omfattende:</p> <ul style="list-style-type: none"> de må ikke være §3-arealer (§9, stk. 1, nr. 6), må ikke indgå i BNBO (§9, stk. 1, nr. 5), må ikke være omfattet af eksisterende projekter (§8, nr. 1–7), må ikke tidligere være permanente afgrøder (§7, nr. 7–8), må ikke være registreret som §21b-beskyttelseszone (§9, stk. 1, nr. 5). <p>Dette medfører, at kun en meget lille og vanskeligt identificerbar del af landbrugsarealerne potentielt kan deltage.</p> <p>Anbefalinger</p> <p>Forenkling af regelsættet og én samlet vejledning/administrativ manual.</p> <p>Sikring af, at lodsejer er beskyttet, hvis myndighedsregistrering ændres efter tilsagnstidspunktet.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Styrelsen bemærker indledningsvist, at arealer med BNBO-aftaler ikke nødvendigvis er udelukket fra at søge ordningen. Bekendtgørelsens § 9, stk. 1, nr. 5, udelukker arealer der ligger inden for 25 meter beskyttelseszonen, hvor der i medfør af miljøbeskyttelseslovens § 21 b, gælder et forbud mod gødskning, sprøjtning og dyrkning. Dette er ikke det samme som en BNBO-aftale.</p> <p>Udelukkelsen af visse typer af arealer, f.eks. § 3-arealer, er nødvendigt med henblik på at undgå dobbeltkompensation. Styrelsen er ikke enig i, at dette medfører at det kun er en lille del af landbrugsarealerne, der potentielt kan søge.</p> <p>Alle tilgængelige oplysninger, som udelukker et areal fra at søge permanent ekstensivering er samlet i Internettet Markkort.</p>
<p>2.7 Natur- og biodiversitetseffekter (Kapitel 6, §12)</p> <p>Servitutten forudsætter, at passiv braklægning automatisk skaber biodiversitet. Dette er fagligt forkert.</p> <p>Forbud mod gødskning, slåning, rydning og pleje (§12, stk. 2, nr. 3, 9, 10 og 11) risikerer at:</p> <ul style="list-style-type: none"> forringe lysåbne naturtyper accelerere tilgroning skabe invasive artsproblemer reducere fødegrundlag for eng- og markfugle <p>Anbefalinger</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Det fremgår af bekendtgørelsens § 16, stk. 3, at servitutbestemmelserne ikke er til hinder for, at tilsagnshaver i tilsagnsperioden kan omlægge og jordbehandle på arealer med en HNV på under fem. Dette kan ske ved etablering af frøblanding, der består af hjemmehørende plantearter og/eller ved etablering af småbiotoper, hvor det er tilladt at tilplante arealet. Dertil følger en række tiltag, der er tilladt i medfør af § 12, stk. 2, nr. 14.</p> <p>Dermed er der mulighed for visse aktive naturtiltag på permanent ekstensiverede arealer, hvis areal har en lav HNV. Derudover forventer vi også, at kunne</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Tillad aktiv naturpleje, herunder målrettet slåning eller let gødningstilførsel, hvor det understøtter biodiversitet. • Servituttens bør differentieres eller HNV-værdi, så lavere naturpotentiale ikke får samme restriktionsniveau. 	<p>give dispensation til tiltag i forbindelse med naturgenopretningsprojekter, herunder aktiv omdannelse af tidligere landbrugsjord.</p> <p>Det er stadig under servituttens tilladt at have græssende dyr på arealerne, samt at tage slæt på arealerne. jf. § 12, stk. 2, nr. 10.</p> <p>Permanent ekstensivering er en ordning, der bl.a. kan søges til omdriftsarealer, hvor en væsentlig del af arealer har lav biodiversitet og næringsholdig jord. Ordningen har desuden blandt andet til formål at begrænse kvælstofudledning. Det vil på den baggrund være uhensigtsmæssigt at tillade tilførsel af gødning til arealerne.</p>
<p>2.8 Bæredygtigt Landbrugs samlede anbefalinger</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gør servituttens tidsbegrænset eller tilpas tilskuddet til permanent værditab. 2. Indfør jordbundsspecifik vurdering af klima- og miljøeffekt før servitutpålæg. 3. Tillad fleksibel drift og aktiv naturpleje, hvor miljømålene kan opfyldes lige så godt. 4. Forenkling af adgangskrav og administrativ proces (Kapitel 5). 5. Ændring af bortfaldsregler i Kapitel 7–8, så lodsejeren ikke straffes for forhold uden for egenkontrol. 6. Etabler en revisionsmekanisme (fx hvert 5.–10. år) baseret på ny faglig viden. 7. Udarbejd samlet vejledning om forholdet mellem denne ordning og øvrige miljø- og klimaregimer. 	<p>Der henvises til tidligere svar.</p>
<p>2.9 Afsluttende bemærkninger</p> <p>Bæredygtigt Landbrug støtter ambitionen om klima- og miljøforbedringer, men ordningen i sin nuværende form indebærer uforholdsmæssige og varige indgreb uden tilstrækkelig compensation, faglig differentiering eller retssikkerhed. Vi opfordrer til en grundlæggende justering af udkastet, så det bliver både fagligt bæredygtigt, juridisk robust og økonomisk rimeligt.</p>	
<p>3. Danmarks Naturfredningsforening</p>	
<p>3.1 Generelle bemærkninger</p>	

<p>Danmarks Naturfredningsforening (DN) takker for muligheden for at kommentere på udkast til ny bekendtgørelse om permanent ekstensivering (PE). DN er meget positivt overfor den nuværende PE-ordning og er glade for at ordningen videreføres som aftalt med "Aftale om et Grønt Danmark".</p> <p>Permanent ekstensivering er en vigtig udtagningsordning, der kan supplere vådområde- og lavbundsordningerne samt skovrejsningsordningen. Det fremgår af grøn trepartsaftalen, at ekstensiveringsordningerne skal sikre mere permanent beskyttet natur og bidrage til at andelen af Danmarks areal med beskyttet natur udvides betragteligt, samt at ordningerne skal sikre gode vilkår for biodiversiteten. Hvis ordningen reelt skal sikre mere beskyttet natur, er det afgørende, hvilke restriktioner der tinglyses på arealerne samt hvordan arealerne forvaltes fremadrettet. I de følgende afsnit følger blandt andet konkrete bemærkninger til ordningens restriktioner og forvaltningsmuligheder.</p> <p>I en række lokale omlægningsplaner er der indtegnet store sammenhængende naturområder som mulige signaturprojekter, hvor eksisterende natur kan sammenbindes til store sammenhængende naturområder, ved at tage landbrugsjord ud af drift og udlægge arealerne til ny natur. Med aftalen "Delaftale om overgang til ny kvælstofreguleringsmodel" er aftalepartierne blevet enige om at sætte som mål, at der skal realiseres mindst 10 signaturprojekter frem mod 2035. PE-ordningen kan spille en afgørende rolle i at realisere signaturprojekterne ved at bidrage til, at der kan sammenbindes store naturområder. Det er i den sammenhæng af afgørende betydning, på hvilke arealer man kan søge PE-ordning samt hvordan arealerne prioriteres. I de følgende afsnit følger blandt andet konkrete bemærkninger til afgrænsningen af ordningen samt ordningsprioriteringsmekanisme.</p>	
<p>3.2 Permanente naturarealer uden solceller</p> <p>Arealer der tages ud gennem PE-ordningen skal udlægges permanent til natur, så arealerne på sigt kan bidrage til målet om mindst 20 % beskyttet natur i en kommende natur- og biodiversitetslov. DN finder det derfor positivt, at det tinglyses, at arealerne permanent skal henligge som ekstensive græs- eller</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Det fremgår af servitutbestemmelserne og dermed af forpligtelserne, at arealerne permanent skal henligge som græs- eller naturarealer, og at arealerne ikke må jordbehandles eller omlægges. Styrelsen finder således ikke, at der er behov for at præcisere, at arealerne</p>

<p>naturarealer. I den forbindelse er DN også meget glade for, at det tinglyses, at arealerne desuden ikke må anvendes til opsætning af anlæg til vedvarende energi, herunder solceller. Dette er en positiv forbedring af ordningen, da DN ikke mener at opsætning af solceller er forenelig med beskyttet natur. DN lægger til grund, at PE-arealerne heller ikke må anvendes til etablering af bebyggelse eller andre fysiske anlæg, og foreslår at dette præciseres i bekendtgørelsen.</p>	<p>ikke må anvendes til etablering af bebyggelse eller andre fysiske anlæg.</p>
<p>3.3 Hydrologi</p> <p>På permanent ekstensiverede arealer bør det tilstræbes, at der på sigt kan udvikle sig en mere naturlig hydrologi. DN foreslår, at dette i første omgang sikres ved at der tinglyses forbud mod vedligehold af grøfter og dræn. DN foreslås konkret, at følgende tinglyses på arealerne, ligesom det gør sig gældende på tilskudsarealer i den nye skovrejsningsordning til urørt skov:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Der må ikke foretages oprensning eller nygravning af grøfter, medmindre undladelse af dette vil have en væsentlig uhensigtsmæssig indflydelse på afvandingen af naboarealer, som ikke kan afhjælpes på anden rimelig vis.</i> 	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Permanent ekstensivering er en ”passiv permanent udtagningsordning”, dvs. uden krav til at gøre noget specifikt. Den er som udgangspunkt en forgænger til senere konkrete vådgøringsprojekter med yderligere restriktioner i arealanvendelsen og krav om aktiv vådgøring.</p> <p>I rigtig mange tilfælde vil en manglende vedligeholdelse af dræn medføre påvirkning af opstrøms naboarealer og deraf følgende forpligtelse til at foretage vedligeholdelse. Det er netop derfor, der ikke er restriktioner under PE. De vil derimod indgå i større udtagningsprojekter, hvor alle påvirkede arealer indgår.</p> <p>Indtil de kommer skal arealet kunne anvendes som hidtil, idet det dog ikke tillades at foretage etablering af nye dræn eller grøfter.</p>
<p>3.4 Græsning</p> <p>Hvis der skal udvikle sig en rig natur på PE-arealerne, har det stor betydning hvordan arealerne forvaltes fremadrettet. For at fremme biodiversiteten på arealerne, mener DN at arealerne så vidt muligt bør forvaltes med helårsgræsning med et naturligt lavt græsningstryk, hvor flere arter græsser sammen. Dette bør blandt andet sikres ved at der indføres et loft over græsningstrykket.</p> <p>DN noterer sig, at det fremgår af høringsbrevet, at ”spørgsmålet om indarbejdelse af en øvre grænse for græsningstrykket som nævnt i Aftale om et Grønt Danmark af 24. juni 2024 indgår i drøftelserne om udmøntningen af Permanent ekstensivering i 2027”. Samtidig noterer DN sig, at det af</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen. Ventes imødekommet til 2027 jf. Delaftale om overgang til ny kvælstofreguleringsmodel.</i></p> <p>De nærmere rammer for dette fastsættes blandt andet på baggrund af en analyse med inddragelse af relevante parter (forskere og organisationer).</p>

<p><i>"Delaftale om overgang til ny kvælstofreguleringsmodel" fremgår at: "Aftalepartierne er derfor enige om, at der i ordningen for permanent ekstensivering (PE) i 2027 indarbejdes en øvre grænse for græsningstrykket på 400 kg/ha og et forbud mod slæt for alle PE-arealer med høj naturværdi eller højt potentiale for natur (HNV-score på 5 eller over) for at tage udgangspunkt i det enkelte areals naturtilstand og -potentiale". DN ser frem til der implementeres et loft over græsningstrykket og forbud mod slæt.</i></p> <p>Det er dog ikke nok alene at sætte et loft over græsningstrykket. Der er også nødt til at være et incitament til at få lodsejere til at have græsning på PE-arealerne. Derfor mener DN, at det er helt afgørende, at der afsættes flere midler til ordningen Pleje af græs- og naturarealer (PLG). I dag gives der PLG-tilskud til forvaltning af omkring 100.000 ha naturarealer, dvs. ca. 2 % af Danmark areal. Men langt flere eksisterende naturarealer bør forvaltes med græsning og der er langt fra midler nok i PLG-ordning til at sikre, at også PE-arealer kan få tilskud til græsning. Derfor er der brug for, at der afsættes langt flere midler til PLG-ordningen.</p> <p>DN har med glæde noteret sig, at der med "Delaftale om overgang til ny kvælstofreguleringsmodel" afsættes 65 mio. kr. til at imødekomme overansøgning på PLG-ordningen i 2025, samt at det fremgår, at <i>"Såfremt der skulle komme overansøgning i de kommende år, vil aftalepartierne arbejde for at tilvejebringe finansiering"</i>. Med aftalen er det også besluttet, at regeringen skal arbejde for, at der kan gives tilskud til nedsat græsningstryk, helårsgræsning og samgræsning på PLG-arealer samt tilskud til skovgræsning. Dette vil forudsætte yderligere finansiering.</p> <p>DN foreslår, at det sikres, at overansøgning på PLG-ordningen kan imødekommes frem mod næste CAP-plan, samt at der i den næste CAP-plan afsættes midler til markant flere arealer, herunder at der kan gives yderligere tilskud til nedsat græsningstryk, helårsgræsning og samgræsning på PLG-arealer samt tilskud til skovgræsning. Dette kan bidrage til at sikre, at også PE-arealer fremadrettet kan forvaltes med græsning.</p>	<p>Styrelsen noterer sig bemærkningerne for så vidt angår tilskudsordningen pleje af græs- og naturarealer (PLG), og henviser netop til beslutningerne herom jf. politiske af 3. december 2026, "Delaftale om overgang til ny kvælstofregulering" af 3. dec. 2025 <u>Delaftale om overgang til ny kvælstofreguleringsmodel_endelig.pdf</u>.</p>
--	---

<p>3.5 Målretning af ordning og tilskudssats</p> <p>Permanent ekstensivering har potentiale til at sikre ny natur også udenfor områder med et kvælstofindsatsbehov og udenfor kulstofrige lavbundsarealer, ligesom ordningen kan bidrage til virkeliggørelse af signaturprojekter udenfor disse arealer. Derfor er DN kede af, at ordningen er blevet målrettet disse arealer, modsat den tidligere PE-ordning der kunne søges på alle landbrugsarealer.</p> <p>DN noterer sig, at det med <i>"Delaftale om overgang til ny kvælstofreguleringsmodel"</i> er besluttet, at <i>"ordningen for permanent ekstensivering skal udvides, så alle kystvandoplande med et kvælstofindsatsbehov får adgang"</i>. Dette er positivt, men DN mener fortsat, at der er behov for, at ordningen kan søges på alle landbrugsarealer.</p> <p>DN vil kraftigt opfordre til, at ordningen igen åbnes op, så der kan søges permanent ekstensivering på alle landbrugsarealer i hele landet. At tage landbrugsjord ud af drift medfører generelt en positiv klima-, kvælstof- og natureffekt.</p> <p>DN mener, at ordningen er et vigtigt kollektivt virkemiddel, som skal kunne bidrage til at sikre at vi når i mål med 20 % beskyttet natur - også indenfor områder uden indsatsbehov og lavbundslande. Der er vedtaget omlægningsplaner, som udpeger ny potentiel natur og signaturprojekter, i områder uden kvælstofindsatsbehov. Hvis vi skal nå et mål om 20 % beskyttet natur og realisere disse omlægningsplaner, er det vigtigt, at der også er et alternativ til skovrejsningsordningen i områder uden kvælstofindsatsbehov. Hvis PE igen åbnes op, så der kan søges PE på alle landbrugsarealer, vil ordningen langt bedre kunne supplere de øvrige udtagningsordninger og kunne bidrage til at skabe sammenhængende naturområder.</p> <p>Derudover opfordrer DN til en ensartet sats for alle arealer på henholdsvis 82.500 kr. pr. ha og 35.500 kr. pr. ha, svarende til satserne i den tidligere PE-ordning.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen.</i></p> <p>Forslaget vil indgå i de videre overvejelser om den fremtidige målretning fra 2027.</p>

<p>3.6 Prioritering af ansøgte marker</p> <p>Det foreslås, at prioritering sker på markniveau og følger principperne for målretningen af ordningen. Det vil sige, at marker, der er kulstofrige eller beliggende i områder med kvælstofindsatsbehov og vådområdepotentiale, prioriteres højest.</p> <p>DN mener, at arealernes biodiversitetsværdi- og potentiale bør indgå i prioriteringen, f.eks. ved også at prioritere arealer efter deres HNV-værdi samt nærhed til eksisterende arealer med høj biodiversitet (her kan biodiversitetskortets bioscore anvendes). Arealerne størrelse bør også indgå i prioriteringen, da arealets størrelse har stor betydning for biodiversitetspotentialer.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændringer af bekendtgørelsen</i></p> <p>I bekendtgørelsen prioriteres de kulstofrige arealer og dem med stort kvælstofindsatsbehov og vådområdepotentiale højest, da de har størst effekt på miljø og klima.</p> <p>Biodiversitetsværdi indgår pt. ikke i prioriteringen, hvilket er en politisk beslutning.</p>
<p>4. Danske Vandværker</p>	
<p>4.1 Anvendelsesområde mv. § 1</p> <p>Der nævnes i Aftale om Implementering af et Grønt Danmark at <i>"Den arealomlægning, som nærværende aftale skaber grundlaget for, vil bidrage til et godt vandmiljø, sænke klimabelastning og samtidig give langt mere plads til naturen og bedre vilkår for biodiversitet og drikkevandsbeskyttelse."</i></p> <p>Danske Vandværker foreslår derfor, at anvendelsesområdet for tilskuddet til permanent ekstensivering udvides, så det sikres, at arealer, der med fordel kan tages ud af landbrugsdrift som led i grundvandsbeskyttede tiltag, også bliver omfattet af ordningen.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Det er politisk besluttet, at der skal prioriteres efter kulstofindhold i jorden og de steder, hvor der er stort kvælstofindhold og samtidig vådområdepotentiale. Ordningen er ikke målrettet grundvandsbeskyttelse, men udtagningen vil medvirke til at beskytte overfladevand og visse steder også grundvandet.</p>
<p>4.2 Prioritering § 5</p> <p>Drikkevand, klima og landbrug hænger uløseligt sammen. Beskyttelse af grundvandet skal derfor tænkes ind i de tilskudsordninger, som landbruget kan søge. Det er derfor væsentligt, at der de krav og forpligtigelser, der bliver pålagt arealerne som følge af tilskudsordningen for permanent ekstensivering, også indeholder incitament og betingelser i forhold til drikkevandsbeskyttelse.</p> <p>Danske Vandværker opfordrer derfor til, at prioriteringen i forhold til de andre marker, der kan tildeles tilskud til permanent ekstensivering, også omfatter arealer, hvor der skal gennemføres grundvandsbeskyttede tiltag. Det kan udover SGO kortlægning og</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Se pkt. 2.2 og pkt. 4.1.</p>

anden dokumentation være en vedtaget indsatsplan for grundvandsbeskyttelse eller lignende.	
5. Kommunernes Landsforening	
<p>5.1 Generelle bemærkninger/målbretning</p> <p>Muligheden for at søge tilskud til permanent ekstensivering er et centralt element i omlægningsindsatsen, som KL bakker fuldt op om. Ordningen åbnede første gang i 2024, hvor man kunne søge permanent ekstensivering på alle landbrugsarealer. KL havde gerne set, at den kommende ordning havde samme brede fokus og ikke et indsnævret fokus på arealer med kvælstofindsatsbehov og kulstofrige arealer.</p> <p>Med målbretning af ordningen mod kvælstof og kulstof er der risiko for, at vi ikke får understøttet udvikling af ny natur de rigtige steder. Det kan man fx understøtte ved at muliggøre ansøgninger om permanent ekstensivering inden for Natura 2000-områder eller i omlægningsplanernes sammenhængende områder med naturpotentiale. Det er især vigtigt for de deloplande, der ikke har et kvælstofindsatsbehov.</p> <p>Det er uhensigtsmæssigt, at der ikke kan søges på arealer, hvor der i fællesskema for året forud for ansøgningsåret var indberettet med en afgrødekode for permanente afgrøder. Det skyldes, at disse arealer ofte vil have et godt potentiale for at blive til god natur og, at der vil være risiko for, at disse arealer bliver omlagt blot for at kunne opnå tilskud.</p> <p>KL hilser velkomment, at der kan søges permanent ekstensivering på arealer med genopdykningsret, da der på disse arealer er stor sandsynlighed for, at god natur har indfundet sig. Dermed sikrer man naturen på arealer, som ellers frit ville kunne genopdyrkes.</p> <p>Helt generelt er der også fortsat et stort behov for tilskudsordninger, der har natur og biodiversitet som primært formål. KL ser frem til udmøntningen af den kommende lov om natur og biodiversitet.</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Erfaringen fra første år med ordningen er, at nogle ansøgere uforvarende kom i klemme, fordi de ikke både kunne opfylde kravene under grundbetaling til permanente afgrøder og samtidig ikke have en produktion på arealet. Derfor er arealerne udelukket.</p> <p>Ift. genopdykningsret skal det bemærkes, at genopdykningsretten ikke i sig selv giver adgang til ordningen. Det afgørende er, at arealet har været indberettet som et landbrugsareal i Fællesskema i referen-ceperioden.</p>
<p>5.2 Tilskudssatser og tilsagnsperiode</p> <p>Generelt melder kommunerne, at erfaringerne fra første runde permanent ekstensivering er, at</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændringer af bekendtgørelsen</i></p>

<p>satserne i ordningen er for lave og ikke i tilstrækkelig grad giver lodsejerne incitament til at søge. Derudover kan KL godt frygte, at differentierede satser fører til mere intensiv dyrkning af arealer med henblik på at opnå en højere tilskudssats.</p> <p>En tilsagnsperiode på 3 år er lang tid. For en række af de mindste arealer kan det betyde, at en uforholdsmæssig stor del af lodsejernes kompensation går til konsulentbistand, hvilket dermed kan svække incitamentet. Ordningen store popularitet i 2024 var jo netop fordi, den var nem at søge, og der var en stor grad af gennemsigtighed.</p>	<p>Satserne er politisk fastlagte på baggrund af en prioritering og med ønske om, at PE ikke skal give en uhensigtsmæssig konkurrence i forhold til den nye ordning for skovrejsning.</p> <p>Det er netop for at undgå forudgående intensiv dyrkning, at der er fastsat en referenceperiode for arealanvendelsen, der går bagud i tid.</p> <p>Vedrørende tilsagnsperiode forsøgte Danmark at opnå en etårig tilsagnsperiode. Det ville Kommissionen ikke imødekomme. At det lykkedes i 2025 var alene fordi Kommissionen fandt det hensigtsmæssigt både af hensyn til økonomi og administration, at undgå de udfordringer, der ville være ved at overføre tilsagn fra regler under landdistriktsprogrammet til regler under CAP.</p>
6. Finans Danmark	

<p>6.1 Vedr. panthaverinddragelse</p> <p>Den foreslåede ordning om permanent ekstensive- ring afløser den etårige ordning med tilskud til per- manent ekstensivering under landdistriktsprogram- met. Ordningen har til formål at yde tilskud til at ud- tage landbrugsjord, med henblik på en varig effekt i form af reduceret klimapåvirkning og mindsket kvælstofpåvirkning samt fremme af biodiversiteten.</p> <p>Det gælder både for den eksisterende etårige ordning og den nye treårige ordning, at benyttelse er betinget af, at der kan tinglyses en permanent rådighedsbe- grænsende servitut på arealet. En permanent rådig- hedsbegrænsende servitut kan reducere et areals værdi væsentligt. Da jorden typisk indgår som pant for landbrugernes lån i deres penge- og realkreditin- stitutter, kan det have betydning for pantværdien bag lånet. Det har derfor vigtigt, at man sikrer pant- haverinddragelse i ordningen.</p> <p>Den nye ordning er en del af den fælles landbrugs- politik (CAP) for 2023-2027. Derfor bør reglerne om panthaverinddragelse, som er fastlagt i CAP-loven allerede nu gennemføres i bekendtgørelsen. Det vil bidrage til smidig gennemførelsen af udtagningspro- jekterne.</p> <p>Vi bakker op om lavbundsprojekter, som er et cen- tralt element i den politiske aftale om grøn omstilling af dansk landbrug. Vi ønsker med vores bemærknin- ger at støtte op om, at de miljøforbedrende projekter kan gennemføres, og at mulige hindringer for pro- jekternes gennemførelse bliver mindsket i videst mu- ligt omfang, både aktuelt og i fremtiden. Derfor støt- ter vi op om gennemførelsen af reglerne om pantha- verinddragelse, som er beskrevet i CAP-loven.</p>	<p><u>Giver ikke anledning til ændringer</u></p> <p>Styrelsen vil opfordre til, at lodsejere har fokus på orientering af panthavere i relevant omfang. Styrel- sen beskriver dette i tilskudsordningens ansøgnings- skema og vejledning.</p>
<p>7. Strynø Naturcamping & Øhavets Smakkecenter</p>	
<p>7.1 Generelle bemærkninger</p> <p>Vi anerkender regeringens og styrelsens arbejde for at fremme mere natur, øget biodiversitet og reduktion af klima- og miljøbelastning fra landbrugsarea- ler. Med målretningen af nærværende ordning til primært kun at udtage kulstofrige jorde og arealer med vådområdepotentialer, ville det være naturligt</p>	

<p>også at inkludere arealer indenfor strandbeskyttelseslinjen på især småøerne.</p> <p>Natura 2000 områderne i Danmark omfatter eller berører langt de fleste småøer, som fx størstedelen af Det Sydfynske Øhavs øer, herunder Strynø. Netop øernes kystlandskaber og den relativt uforstyrrede natur spiller tilsammen en meget vigtig rolle for de arter, der lever i havet, ved kysternes overgangslandskaber, og der er indsatsen for at forløse større sammenhængende vådområdepotentialer vigtig.</p> <p>Permanent ekstensivering kan derfor være et vigtigt redskab for lodsejere på især småøerne, hvor naturen- og dyrelivet ofte er særligt følsomt, og hvor arealerne spiller en væsentlig rolle for kystfugle, trækfugle og ikke mindst som levesteder for arter langs strandenge og græsningsarealer.</p> <p>I kraft af deres geografiske størrelse og placering har småøerne mange kystnære habitater og værdifulde naturtyper, hvor selv små tiltag har stor effekt. Og her kan ordningen for permanent ekstensivering medvirke til en markant reduktion af næringstilførsel til havet, som kan ses og føles i 1:1 langs øernes kyster i dag.</p> <p>Vi bemærker i bekendtgørelsen, at de foreslåede kriterier §1, stk. 3 og §7, der udelukkende fokuserer på jordens kvælstofindhold og tidligere dyrkning, uilsigtet kan afskære småøernes jordejere fra at opnå tilskud, selv når ekstensivering her er særlig relevant.</p>	
<p>7.2 Småøernes kystnære arealer bør omfattes</p> <p>Bekendtgørelsens krav til kortlagte kulstofrige arealer, områder med stort kvælstofindsatsbehov og dokumenteret afgrødehistorik (§1 og §7) skaber konkrete udfordringer på småøerne.</p> <p>Særligt arealerne inden for strandbeskyttelseslinjen, 0-300 meter fra kysten, er marginale og sårbare, men falder ofte uden for de kortlagte kategorier, selvom der på flere øer drænes og pløjes helt til vandkanten. Derudover udgør strandbeskyttede arealer en overvejende andel af den samlede geografi på småøerne, og samtidig virker det absurd, at</p>	<p><i>Giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen</i></p> <p>Ordningen har primært fokus på at reducere kulstofemission og kvælstofudvaskning og er i den forbindelse nødt til at tage udgangspunkt i den viden, der foreligger om landbrugsarealerne i Danmark.</p> <p>Bemærkninger vedrørende udvidelse af ordningen til at omfatte andre arealtyper, vil indgå i overvejelser vedrørende den fremadrettede målretning, der vil være en politisk beslutning.</p>

<p>en beskyttelse af landskabernes herlighedsværdi ikke omfatter en beskyttelse mod udledning af næringsstoffer og naturbeskyttelse af fx. landrugende fugle i netop disse arealer.</p> <p>På flere småøer har jorden lavt eller moderat kvælstofpotentiale, men dette bør ikke udelukke muligheden for tilskud til permanent ekstensivering, fordi disse arealer – oftest i Natura 2000 områder – rummer et flersidigt potentiale; ikke bare som nye våd- og græsningsområde, men også ved at undgå direkte udledning af næringsstoffer.</p> <p>Strynø er et godt eksempel på, at landbrugsjord bliver opkøbt af konventionelle landmænd. Som det er nu, bliver meget af landbrugsjorden dyrket helt ned til strandkanten, og uden respekt for levesteder som levende hegn eller vandhuller. Markerne er desuden meget veldrænede, hvilket betyder, at alt kvælstof der spredes, udledes med meget kort afstand til havet.</p> <p>De små øers natur er særligt sårbar alene i kraft af øernes størrelse. De nationale kortlægninger af lavbunds- og kulstofrige arealer afspejler ikke tilstrækkeligt småøernes lokale forhold, herunder saltpåvirkning, oversvømmelsesrisiko og erosion, der med digernes nedbrydning vil skabe radikale forandringer rigtigt mange steder.,</p> <p>En prioritering af småøernes strandbeskyttede arealer som særligt relevante for ekstensivering <i>uanset eksisterende kortdata</i> i ordningen for permanent ekstensivering vil kunne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Øge andelen af vådområder og strandenge markant i takt med hyppigere oversvømmelseshændelser, skybrud og nedbrudte diger • Øge sammenhængende habitater i Natura 2000 områder – også på tværs af øer • Skabe højere incitament for, at flere lodsejere på øerne skaber sammenhængende natur • Bidrage til beskyttelse og genopretning af kystnære flora- og faunaværdier. • Mindske udledning af drivhusgasser og begrænse kvælstofudvaskning fra arealer helt tæt på havet • Bidrage til landskabelige oplevelsesværdier iht. Kystdirektoratets målsætninger 	
---	--

<ul style="list-style-type: none"> • Øge øernes attraktionsværdi <p>Hvis øernes strandområder medtages i de målrettede arealer for ordningen, kan de små øer bidrage med at genskabe kystnære naturområder, der i dag ikke er udlagt som beskyttede strandenge, og det økonomiske tilskud til permanent ekstensivering vil afværge frasalg af mindre jorde eller forpagtning til konventionel stordrift.</p> <p>En udvidelse af ordningen til også at omfatte arealer inden for strandbeskyttelseslinjen på de små øer bør kun gælde for lodsejere, der er fastboende på øen. Ellers vil ordningen blive for økonomisk attraktiv for jordopkøbere fra fastlandet. Fjerndrift til brak eller lign. er i forvejen et problem på rigtig mange småøer, hvor fastboende landmænd og mulige tilflyttere overbydes af jord-investorer.</p> <p>På baggrund af ovenstående vil vi gerne opfordre til, at</p> <p><i>Arealer på de små øer, der er ejet af fastboende lodsejere, bør uanset kvælstofindhold og tidligere afgrødehistorik være omfattet og prioriteret under den frivillige tilskudsordning for permanent ekstensivering.</i></p> <p><i>Dette bør som minimum gælde inden for strandbeskyttelseslinjen.</i></p> <p>Dette vil sikre, at ordningen får reel anvendelse, hvor den naturmæssigt giver størst mening, hvor og hvor lokal opbakning til ekstensiv drift er størst.</p>	
---	--